

<http://dx.doi.org/10.15407/ukrbotj72.01.019>

І.І. КУЗЬМІШИНА, Л.О. КОЦУН, В.П. ВОЙТЮК

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

вул. Потапова, 9, м. Луцьк, 43021, Україна

irikuz61@ukr.net

НОВА ЗНАХІДКА *JOVIBARBA GLOBIFERA* (CRASSULACEAE) У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ (УКРАЇНА)

Кузьмішина І.І., Коцун Л.О., Войтюк В.П. Нова знахідка *Jovibarba globifera* (Crassulaceae) у Волинській області (Україна). — Укр. ботан. журн. — 2015. — 72(1): 19–21.

Повідомляється про знахідку *Jovibarba globifera* (L.) J. Parn.— рідкісного європейського бореального виду з родини Crassulaceae J. St.-Nil. — в околицях с. Угли Ковельського р-ну Волинської обл. (південна межа ареалу). Виявлена природна ценопопуляція *J. globifera* перебуває в задовільному стані у типових умовах. Для охорони ценопопуляції виду з "Червоної книги України" запропоновано створення філії ландшафтного заказника місцевого значення.

Ключові слова: *Jovibarba globifera*, Волинська область.

Jovibarba globifera (L.) J. Parnell (= *J. sobolifera* (Sims.) Opiz; *Sempervivum soboliferum* Sims.) із родини Crassulaceae J. St.-Nil. — рідкісний європейський бореальний вид на південній межі ареалу. Поширений у Північній, Центральній та Східній (Верхньо-Волзький, Волзько-Камський регіони) Європі. В Україні трапляється в світлих сухих соснових лісах, на піщаних місцях в угрупованнях союзів *Dicrano-Pinion* (Libbert, 1933) Matuszkiewicz 1962, *Koelerion glaucae* Volk 1931 у північній частині Полісся (Волинська, Рівненська, Київська, Чернігівська та Сумська області). Мезоксерофіт. Сукулент (Андрієнко та ін., 2009а).

У «Флорі України» *J. globifera* відзначений як вид, що «з впевненістю може бути вказаний тільки для Полісся» з наведенням місцезнаходжень у Київській та Чернігівській областях (Борділовський, 1953). За «Определителем высших растений Украины» (1987), вид зрідка трапляється в Київській, Рівненській та Волинській (Ковельський р-н, околиці с. Воля-Ковельська) областях. Місцезнаходження *J. globifera* в межах Волинської обл. найповніше описані у працях

Т.Л. Андрієнко зі співавторами (Андрієнко, Конішук, 2008; Андрієнко та ін., 2009а, б). На картосхемі географічного поширення *J. globifera* на Західному Поліссі (Андрієнко, Конішук, 2008) для території Волинської обл. подано 11 локалітетів — зокрема, в околицях сіл Городок, Замостя, Красноволя Маневицького р-ну, с. Воля-Ковельська Ковельського р-ну, берег оз. Синове Старовижівського р-ну, на території Черемського природного заповідника (урочище Бугаєва Гора), Національних природних парків «Шацький» (урочище Гори), «Прип'ять-Стохід» (урочище Капустяна Гора, околиці с. Пожиг) тощо. Підкреслимо, що межа поширення виду збігається з межею дніпровського зледеніння за лінією Любомль—Ковель—Маневичі (Природа..., 1975).

Ми виявили ще одне місцезнаходження *J. globifera* в околицях с. Угли — найсхіднішого поселення Ковельського р-ну, що лежить на правому березі р. Стохід ((N 51°08'20", E 25°23'). Вид приурочений до піщаного пагорба водно-льодовикового походження — ози, який, за свідченнями місцевих жителів, почав заростати лісовими деревними видами лише 20 років тому. Місцезростання *J. globifera* знайдене на південно-західному схи-

Ценопопуляція *Jovibarba globifera* в околицях с. Угли Ковельського р-ну Волинської обл.

Coenopopulation of *Jovibarba globifera* near Uhly village of Kovel District, Volyn Region

лі пагорба на площі 0,1 га. Проективне покриття *Pinus sylvestris* L. незначне — 2—5 %, h 1,0—5,0 м. У дерево-чагарниковому ярусі трапляється *Juniperus communis* L. (проективне покриття 10 %, h 0,7—3,5 м), *Carpinus betulus* L. (+), підріст — *Quercus robur* L. (сіянці 1—2 роки, +), *Frangula alnus* Mill. (+).

Основний аспект у трав'яному ярусі становлять *J. globifera* (проективне покриття 60—90 %, окремі куртини налічують до 100 розеток, квітконоси h 30—40 см, 24 особини в генеративному стані), *Thymus serpyllum* L. (20—40 %), *Festuca polesica* Zapal. (20 %), *Koeleria glauca* (Spreng.) DC. (20 %), *Cladonia sylvatica* (L.) Hoffm. (20%, місцями проективне покриття до 80 %) (рисунок). *Rumex acetosella* L. у центральній частині пагорба має проективне покриття 5—10 %, у нижній — до 40 %, де додається *Pilosella officinarum* F. Schult. et Sch. Bip. (= *Hieracium pilosella* L.) (5 %) та невелика куртина *Nardus stricta* L. Поодинокі трапляються *Hylotelephium maximum* (L.) Holub (+), *Dryopteris carthusiana* (Vill.) H.P. Fuchs (+).

Виявлена природна ценопопуляція *J. globifera* перебуває в доброму стані, в типових умовах (союз *Koelerion glaucae* (Volk 1931) Klika 1935 (Matuszkiewicz, 2001)).

Гербарні зразки *J. globifera* зберігаються у гербарії кафедри ботаніки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (LUU).

Безпосередня близькість виявленого місцезростання *J. globifera* до населеного пункту, збільшення рекреаційного навантаження на узбережжя річки, де відбуваються змагання з водного туризму «Стохід-дербі» (Звіт..., 2009), та інші антропогенні чинники створюють передумови для порушення цілісності екотопу. З метою збереження локалітету *J. globifera* пропонуємо створити філію «Борідник» площею 3 га у ландшафтному заказнику місцевого значення «Кашівський» (Маневицький р-н, Ковельський держлісгосп, Кашівське лісництво, площа — 283,6 гектара) (Природно-заповідний..., 1999), який розташований північніше й охоплює 7 ділянок із сосновими борами I бонітету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Андрієнко Т.Л., Коніщук В.В. *Jovibarba sobolifera* (Sims.) Opiz на Західному Поліссі // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Розд. IV. Ботаніка. — Луцьк, 2008. — № 15. — С. 129—136.
- Андрієнко Т.Л., Коніщук В.В., Панченко С.М. Борідник паростковий *Jovibarba sobolifera* (Sims.) Opiz // Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я.П. Дідуха. — К.: Глобалконсалтинг, 2009а. — С. 414.
- Андрієнко Т.Л., Прядко О.І., Арап Р.Я., Коніщук М.О. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід». Рослинний світ / За заг. ред. Т.Л. Андрієнко. — К.: Фітосоціоцентр, 2009б. — С. 29.
- Борділовський Є.І. Молоділо паросткове *Sempervivum soboliferum* Sims. // Флора УРСР. — К.: Вид-во АН УРСР, 1953. — Т. 5. — С. 450—451.

Zвіт про водний туристський похід III ступеня складності по річках Стохід та Прип'ять, здійснений з 3 по 13 серпня 2009 року / Упоряд. Б.М. Третевич. — Луцьк: Волин. обл. центр спорту, туризму та екскурсій, 2009. — 30 с.

Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. — Киев: Наук. думка, 1987. — С. 152.

Природа Волинської області / За ред. К.І. Геренчука. — Л.: Вища шк., 1975. — С. 20—21.

Природно-заповідний фонд Волинської області (Огляд територій і об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів) / Упор. М. Химин та ін. — Луцьк: Ініціал, 1999. — С. 33.

Matuszkiewicz W. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. — Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2001. — S. 121, 253.

Рекомендує до друку М.М. Федорончук Надійшла 19.01.2015 р.

Кузьмишина И.И., Коцун Л.А., Войтюк В.П. Новая находка *Jovibarba globifera* (Crassulaceae) в Волынской области (Украина). — Укр. ботан. журн. — 2015. — 72(1): 19—21.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк

Сообщается о находке *Jovibarba globifera* (L.) J. Parn. — редкого европейского бореального вида из семейства *Crassulaceae* J. St.-Hil. — в окрестностях с. Углы Ковельского р-на Волынской обл. (южная граница ареала). Обнаруженная природная ценопопуляция *J. globifera* находится в хорошем состоянии в типичных условиях. Для охраны ценопопуляции вида из «Красной книги Украины» предложено создание филиала ландшафтного заказника местного значения.

Ключевые слова: *Jovibarba globifera*, Волынская область.

Kuzmishyna I.I., Kotsun L.O., Vojtyuk V.P. The find of *Jovibarba globifera* (Crassulaceae) in Volyn Region (Ukraine). — Ukr. Bot. J. — 2015. — 72(1): 19—21.

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk

The finding of *Jovibarba globifera* (L.) J. Parn., a rare boreal species from the family *Crassulaceae* J. St.-Hil., near Uhly village (Kovel District, Volyn Region) is reported. The coenopopulation was found at the southern border of the species range. For protection of the coenopopulation of the species listed in the Red Data Book of Ukraine, establishment of a branch of the landscape reserve of local importance is proposed.

Key words: *Jovibarba globifera*, Volyn Region.

НОВІ ВИДАННЯ

В.М. Мінарченко. Ресурсознавство. Лікарські рослини: Навчальний посібник. — К.: Фітосоціоцентр, 2014. — 215 с.

У виданні вміщено інформаційні матеріали, які висвітлюють сучасні тенденції обліку, використання й охорони ресурсів лікарських рослин, лишайників та грибів на міжнародному і національному рівнях. Викладено основні поняття національного та міжнародного законодавства щодо використання й охорони лікарських рослин; визначено стан природних ресурсів цих видів в Україні, особливості накопичення ними біологічно активних речовин; проаналізовано використання лікарських рослин у науковій і традиційній медицині, в різних регіонах земної кулі, а також в Україні, біологічно активні речовини з яких входять до складу препаратів вітчизняного та іноземного виробництва. Посібник містить методичні матеріали щодо обліку ресурсів рослин. Наведені приклади обліку запасів сировини. Значну частину інформаційного матеріалу, зокрема розрахункові таблиці для визначення щільності запасів рослинної сировини, виділено в додаток.

Посібник буде корисним для викладання ресурсознавства у вищих навчальних закладах, відповідно до навчальної програми, і біологічних дисциплін природоохоронного спрямування в середній школі, а також з метою обліку рослинних ресурсів.